

Значимість тактичної підготовленості волейболістів різного рівня майстерності у їх ігровій діяльності

Артеменко Б.О.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

Мета: встановити особливості розвитку тактичного мислення волейболістів різного рівня майстерності та значимість даної функції під час їх змагальної діяльності. **Матеріали і методи:** в дослідженні взяли участь 28 гравців різних спортивних розрядів віком 17-34 роки. Використана інтерактивна методика «Volleyball-Test». **Результати:** встановлено, що гравці рівня майстрів спорту мали показники на рівні 64,22% – тактичне мислення у нападі та 59,46% – тактичне мислення у захисті. Відповідно – кандидати у майстри спорту (42,24% і 40,19%) та гравці I-III розрядів (34,44% і 28,89%). Виявлено залежність якості змагальної діяльності у гравців рівня майстрів спорту від тактичного мислення у нападі на рівні $r = 0,66$ та у захисті $r = 0,54$. У кандидатів у майстри спорту залежність якості змагальної діяльності від тактичного мислення у нападі $r = 0,58$. У гравців I-III розрядів даних залежностей якості змагальної діяльності від тактичної підготовленості не виявлено. **Висновки:** встановлені особливості свідчать про розвиток тактичного мислення у спортивних іграх з набуттям ігрового досвіду гравців.

Артеменко Б.О. Значимость тактической подготовленности волейболистов разного уровня мастерства в их игровой деятельности. Цель: установить особенности развития тактического мышления волейболистов разного уровня мастерства и значимость функции при их соревновательной деятельности. **Материал и методы:** в исследовании приняли участие 28 игроки разных спортивных разрядов возрасте 17-34 года. Использована интерактивная методика «Volleyball – Test». **Результаты:** установлено, что игроки уровня мастеров спорта имели показатели на уровне 64,22% – тактическое мышление в нападении и 59,46% – тактическое мышление в защите. Соответственно – кандидаты в мастера спорта (42,24% и 40,19%) и игроки I – III разрядов (34,44% и 28,89%). Выявлена зависимость качества соревновательной деятельности у игроков уровня мастеров спорта от тактического мышления в нападении на уровне $r = 0,66$ и в защите $r = 0,54$. У кандидатов в мастера спорта зависимость качества соревновательной деятельности и тактического мышления в нападении $r = 0,58$. У игроков I – III разрядов данных зависимостей качества соревновательной деятельности от тактической подготовленности не обнаружено. **Выводы:** установлены особенности свидетельствуют о развитии тактического мышления в спортивных играх с приобретением игрового опыта игроков.

Artemenko B.O. The significance of the tactical training of volleyball players of different skill levels in their play activities. Purpose: To determine the features of tactical thinking volleyball players of different skill levels and the importance of this function during their competitive activities. **Material and methods:** the study involved in 28 different sports categories players aged 17-34 years. Used interactive methods «Volleyball-Test». **Results:** revealed that the level of masters of sports players had values at 64.22% – tactical thinking in the attack, and 59.46% – tactical thinking in defense. Accordingly – Candidate Master of Sports (42.24% and 40.19%) and players I-III bits (34.44% and 28.89%). The dependence of the quality of players in competitive activity level masters of sports of tactical thinking in the attack at $r = 0,66$, and to protect $r = 0,54$. As appointed a relationship as competitive activities and tactical thinking of attacking $r = 0,58$. The player I-III bits of data dependencies as competitive activities of tactical training have been identified. **Conclusions:** The set features suggest the development of tactical thinking in sports games acquiring playing experience of the players.

Ключові слова:

волейбол, тактика, підготовленість, психофізіологічний, спортивні ігри.

волейбол, тактика, підготовленість, психофизиологический, спортивные игры.

volleyball, tactics, preparation, physiological, sports games.

Вступ.

У сучасному спорті найвищого рівня майстерності досягають тільки атлети, що наділені комплексом специфічних здібностей, особливе місце серед яких посідають психофізіологічні показники [1, 2, 4, 8, 9, 16]. Для спортивних ігор це – уміння швидко зорієнтуватися на майданчику та знайти адекватне ситуації результативне рішення. В той же час у науковій літературі досить широко представлені матеріали, що свідчать про вплив певних психофізіологічних та нейродинамічних функцій на успішність спортивної діяльності. Так, в наукових роботах Ж. Л. Козіної [5], Г. В. Коробейнікова [6], Л. С. Фролової, І. Д. Глазиріна [15] відзначено, що оволодіння техніко-тактичними прийомами гри у спортивних іграх залежить від розвитку психофізіологічних функцій. Також, Л. С. Фролова, І. Д. Глазирін, В. О. Супрунович [12] виділяють із когнітивного компоненту тактичне мислення як базовий елемент успішності ігрової діяльності у спортивних іграх.

Волейбол – вид спортивних ігор, що передбачає постійну діяльність кори великих півкуль головного мозку для обробки, аналізу та синтезу інформації, яка надходить до нього під час змагальної діяльності. В

свою чергу це накладає відбиток на розвиток та прояв певних психофізіологічних функцій. Також відомо, що різновиди мислення мають одну фізіологічну основу [3, 7]. Але вирішення тактичних завдань різними спортсменами має певну специфіку із за різної активності мозку в процесі вирішення конкретних ігрових ситуацій [3, 17]. Це пояснюється індуктивною природою мислення та тісним її зв'язком з творчою обдарованістю і досвідом [3].

Із літературних джерел достеменно відомо, що у ігрових видах спорту гравці по різному вирішують завдання однакової складності і в однакових ігрових ситуаціях приймають різні рішення. Складність ситуації вибору, незалежно від того чи це стандартні тактичні схеми, чи нестандартні дії гравців, полягає у обмеженості інформації із-за ліміту часу на її сприйняття та аналіз, а це означає, що тактичне мислення істотно залежить від сформованості його операційних компонентів [10, 18, 19]. На сьогоднішній день, існують різноманітні наукові підходи, що до вивчення розвитку мислення та його контролю у спортивних іграх. Для визначення та оцінки показаних психофізіологічних властивостей спортсменів існують запропоновані методики, що не дають повної та достовірної інформації про розвиток мислення спортсменів-гравців у ігрових ситуаціях [14]. Сучасне трактування тактичного

мислення у командних спортивних іграх зводиться до здібностей гравців швидко оцінювати та ефективно вирішувати ігрові ситуації при реалізації чисельних тактичних завдань команди [13]. Так як спортивні ігри висувають високі вимоги не тільки до фізичних і технічних умінь гравців, а і до рівня розвитку всіх проявів тактичної підготовленості [7, 20] це дає нам підстави для визначення значимості тактичної підготовленості волейболістів під час їх змагальної діяльності.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження – за допомогою інтерактивної методики «Volleyball-Test» встановити особливості розвитку тактичного мислення волейболістів різного рівня майстерності та значимість даної функції під час їх змагальної діяльності.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувалися наступні наукові методи: аналіз, синтез, систематизація наукової і науково-методичної літератури, публікацій, комп’ютерне тестування психофізіологічних функцій.

Організація дослідження. Дослідження проводилися на базі СК «Сумихімпром» м. Суми, що являється учасником чемпіонату України серед команд суперліги та ВК «СумДу» м. Суми – волейбольної команди на базі сумського державного університету, що є представником чемпіонату України серед команд вищої ліги. В дослідженні взяли участь 28 гравців різних спортивних розрядів від III-го до майстрів спорту та у

віковому аспекті від 17 до 34 років.

Результати дослідження.

Для визначення особливостей розвитку тактичної підготовленості волейболістів ми використовували комп’ютерну програму, що розроблена науковою групою Черкаського національного університету (Volleyball-Test) та встановили, що з віком та набуттям ігрового досвіду рівень тактичного мислення волейболістів зростає (таблиця 1), тим самим ми підтвердили вже існуючі дані стосовно проявів та становлення тактичного мислення у спортивних іграх [14, 15].

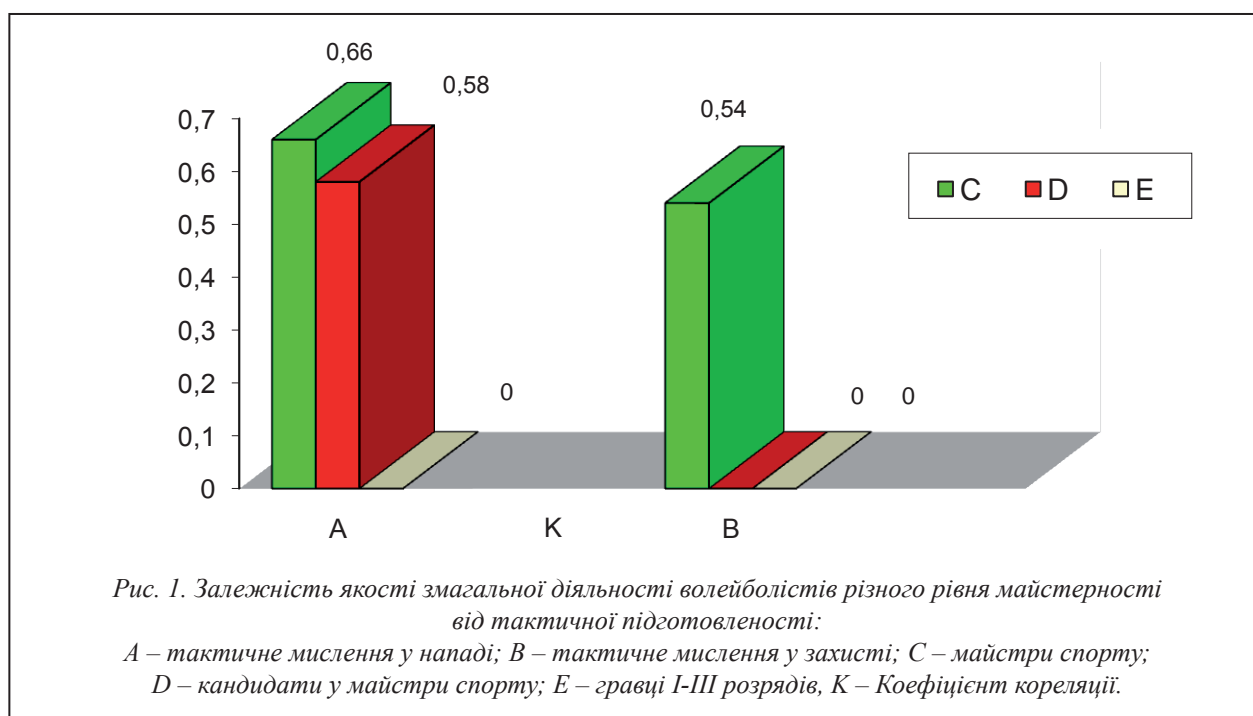
Отримані результати тактичної підготовленості волейболістів різного рівня майстерності свідчать про те що гравці рівня майстрів спорту мали показники на рівні 64,73% – тактичне мислення у нападі та 59,46% – тактичне мислення у захисті, що достовірно відрізнялися від аналогічних показників кандидатів у майстри спорту (42,24% і 38,19%) та гравців I-III розрядів (34,44% і 28,89%) відповідно ($p < 0,05$), дану особливість можна пояснити тим що майстри спорту представляють як правило професійні команди чемпіонату України, в той час як решта гравців є представниками аматорських, студентських чи команд вищої ліги чемпіонату України, де молодим гравцям не вистачає як ігрової практики так і сам рівень змагальної діяльності залишається на значно нижчому рівні ніж у гравців чемпіонату України серед команд суперліги. Дані особливості тактичної підготовленості виявилися не

Таблиця 1

Рівень розвитку тактичного мислення волейболістів різного рівня майстерності

Розряд	МС n (6)	КМС n (8)	I-III розряди n (14)
Тактичне мислення у нападі, %	64,73*	42,24	34,44
Тактичне мислення у захисті, %	59,46*	38,19	28,89

Примітка: * – $p < 0,05$ достовірна різниця показників майстрів спорту та гравців нижчих спортивних розрядів. МС – майстри спорту; КМС – кандидати у майстри спорту; I-III – гравці від першого до третього спортивного розряду.

випадковими, адже після проведення нами кореляційного аналізу впливу даної функції гравців на якість їх змагальної діяльності, ми виявили залежність у гравців рівня майстрів спорту від тактичного мислення у нападі на рівні [$r = 0,66$ ($p < 0,01$)] та у захисті [$r = 0,54$ ($p < 0,02$)], що звичайно свідчить про важливість даної функції для гравців та вимагає приділенню певної уваги засобам для розвитку тактичного мислення. В той же час у кандидатів в майстри спорту залежність якості змагальної діяльності та тактичної підготовленості була виявлена лише між тактичним мисленням у нападі [$r = 0,58$ ($p < 0,02$)], а у гравців I-III розрядів даних залежностей якості змагальної діяльності від тактичної підготовленості не виявлено, що можна пояснити відсутністю необхідного ігрового досвіду та залежності якості змагальної діяльності в більшій мірі від інших чинників, зокрема фізичного розвитку, фізичної, координаційної підготовленості та іншого (рис. 1.).

Висновки.

Підсумовуючи все вище зазначене ми можемо зробити наступні висновки:

Встановлено, що гравці різних спортивних розрядів мають різні показники тактичної підготовленості. Так майстри спорту мали показники на рівні 64,22% – тактичне мислення у нападі та 59,46% – тактичне мислення у захисті, що достовірно відрізнялися від аналогічних показників кандидатів у майстри спорту

(42,24% і 38,19%) та гравців I-III розрядів (34,44% і 28,89%) відповідно ($p < 0,05$).

Проведений кореляційний аналіз показав значимість тактичної підготовленості у професійних спортивних іграх:

- майстри спорту – залежність якості змагальної діяльності від тактичного мислення у нападі на рівні [$r = 0,66$ ($p < 0,01$)] та у захисті [$r = 0,54$ ($p < 0,02$)];
- кандидати в майстри спорту – залежність якості змагальної діяльності від тактичного мислення у нападі на рівні [$r = 0,58$ ($p < 0,02$)];
- гравці I-III розрядів – залежність якості змагальної діяльності від тактичної підготовленості не виявлена.

Представлені в даній статті результати наукових пошуків підтверджують важливість у спортивних іграх тактичного мислення та дозволяють висловити думку про необхідність приділенню значно більшої уваги процесу тактичної підготовки у спортивних іграх з метою покращення якості змагальної діяльності волейболістів з допомогою засобів інтерактивних технологій.

Перспектива подальших досліджень полягає у застосуванні розробленої інтерактивної методики в процесі тактичної підготовки у командах професійного рівня та ДЮСШ з метою підвищення тактичної підготовленості гравців і можливого покращення їх змагальної діяльності відповідно.

Література

1. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. Киев, Олимпийская литература, 2002, 296 с.
2. Глазирин И.Д. Плавание: Навчальний посібник. Київ, Кондор, 2006, 502 с.
3. Джордж Ф. Мозг как вычислительная машина. Москва, Из-во иностранной литературы, 1963, 528 с.
4. Игнат'ева В.Я., Петрачева И.В. Многолетняя подготовка гандболистов в детско-юношеских школах: Методическое пособие. Москва, Советский спорт, 2004, 216 с.
5. Козина Ж.Л. Результаты разработки и практического применения алгоритма системного анализа в научных исследованиях в области спортивных игр // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків: ХДАФК. – 2006. – Випуск № 9. – С. 157-165.
6. Коробейніков Г. В. Психофізіологічне забезпечення діагностики функціонального стану висококваліфікованих спортсменів / Г.В. Коробейніков, С.М. Бітко, Л.Д. Сакаль, І.В. Кулініч // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту, 2003. – №5, С. 53-60.
7. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов. Київ, Олимпийская литература, 2003, 271 с.
8. Макаренко М.В. Основи професійного відбору військових спеціалістів та методики вивчення індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми. Київ, 2006, 395 с.
9. Максименко И.Г. Учет факторов, влияющих на формирование мастерства спортсменов высокой квалификации, в подготовке резерва (на примере спортивных игр) // Физическое воспитание студентов, 2012, N2. – С. 60-62.
10. Непопалов В. Н., Абалян А. Г. Принятие решения как фактор эффективности игровой деятельности // Теория и практика физической культуры, 2006, №6, с. 44-46.
11. Нормальная физиология / Под ред. А.В. Коробкова. М., Высшая школа, 1980, 560 с.
12. Пат. 43456 Україна, МПК (2009) А 61 В 5/16. Спосіб визначення психофізіологічних характеристик для оцінки рівня спеціальної підготовленості спортсменів у командних спортивних іграх / І.Д. Глазирин, Л.С. Фролова, О.О. Фролов, В.В. Бондар, Г.В. Зганяйко, В.В. Вернигора, В.М. Головатий, В.О. Супрунович. – № у 2008 06398; заявл. 14.05.2008; опубл. 25.08.2009, Бюл. № 16. С.3.

References:

1. Volkov L.V. *Teoriia i metodika detskogo i iunosheskogo sporta* [Theory and methods of children and youth sports], Kiev, Olympic Literature, 2002, 296 p.
2. Glazirin I.D. *Plavannia* [Swimming], Kyiv, Condor, 2006, 502 p.
3. Dzhordzh F. *Mozg kak vychislitel'naia mashina* [Brain as calculative machine], Moscow, Foreign Literature Publishing, 1963, 528 p.
4. Ignat'eva V.I.A., Petracheva I.V. *Mnogolemiiaia podgotovka gandbolistov v detsko-iunosheskikh shkolakh* [Long-term training of handball players in children-youth schools], Moscow, Soviet sport, 2004, 216 p.
5. Kozina Zh. L. *Slobozhans'kij naukovno-sportivnij visnik* [Slobozhansky scientific and sport bulletin], 2006, vol.9, pp. 157-165.
6. Korobejnikov G. V., Bitko S.M., Sakal' L.D., Kulnich I.V. *Aktual'ni problemi fizichnoi kul'turi i sportu* [Actual problems of physical culture and sport], 2003, vol.5, pp. 53-60.
7. Lisenchuk G. A. *Upravlenie podgotovkoj futbolistov* [Training management of football players], Kiev, Olympic Literature, 2003, 271 p.
8. Makarenko M.V. *Osnovi profesijnogo vidboru vijs'kovikh specialistiv ta metodiki vivchennia individual'nikh psikhofiziologichnikh vidminnostej mizh liud'mi* [Fundamentals of professional selection of military specialists and methods of studying individual physiological differences between people], Kiev, 2006, 395 p.
9. Maksimenko I.G. *Fiziceskoe vospitanie studentov* [Physical Education of Students], 2012, vol.2, pp. 60-62.
10. Nepopalov V. N., Abalian A. G. *Teoriia i praktika fizicheskoi kul'tury* [Theory and practice of physical culture], 2006, vol.6, pp. 44-46.
11. Korobkov A.V. M. *Normal'naia fiziologiia* [Normal physiology], Moscow, High school, 1980, 560 p.
12. Glazirin I.D., Frolova L.S., Frolov O.O., Bondar V.V., Zganajko G.V., Vernigora V.V., Golovatiy V.M., Suprunovich V.O. *Biuletен'* [Bulletin], 2009, vol.16, p. 3.
13. Poplavs'kij I. Lu. *Basketbol* [Basketball], Kiev, Olympic Literature, 2004, 448 p.

13. Поплавський Л. Ю. Баскетбол. К., Олімпійська література, 2004, 448 с.
14. Супрунович В.О. Прояв мислення гандболісток на етапах спортивного вдосконалення/В. О. Супрунович // Теорія та методика фізичного виховання. -Харків, 2008, №8.-С.10-14.
15. Фролова Л.С. Методика діагностики спеціальних розумових здібностей гандболісток / Л.С. Фролова, І.Д. Глазирін // Теорія і методика фізичного виховання і спорту, 2008. – № 1. – С. 109-113.
16. Шестаков М. П. Гандбол. М., Спортакадемпредс, 2001, 132 с.
17. Шинкарук О. Особливості організації відбору спортсменів у циклічних видах спорту / О. Шинкарук // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. — 2002. — № 1. — С. 34—42.
18. Cherif Moncef, Gomri Dagbaji, Aouidet Abdallah, Said Mohamed. The offensive efficiency of the high-level handball players of the front and the rear lines. *Asian Journal of Sports Medicine*. 2011, vol.2(4), pp. 241-248.
19. Malina R.M., Ribeiro B., Aroso J., Cumming S.P. Characteristics of youth soccer players aged 13–15 years classified by skill level. *British Journal of Sports Medicine*. 2007, vol.41, pp. 290-295.
20. Memmert D. Testing of Tactical Performance in Youth Elite Soccer. // *Journal of Sports Science and Medicine*, 2010, vol.9. pp. 199-205.
14. Suprunovich V.O. *Teoriia ta metodika fizichnogo vikhovannia* [Theory and methods of physical education], 2008, vol.8, pp. 10-14.
15. Frolova L. S., Glazirin I.D. *Teoriia ta metodika fizichnogo vikhovannia* [Theory and methods of physical education], 2008, vol.1, pp. 109-113.
16. Shestakov M. P. *Gandbol* [Handball], Moscow, Sports Academic Press, 2001, 132 p.
17. Shinkaruk O. *Teoriia ta metodika fizichnogo vikhovannia* [Theory and methods of physical education], 2002, vol.1, pp. 34-42.
18. Cherif Moncef, Gomri Dagbaji, Aouidet Abdallah, Said Mohamed. The offensive efficiency of the high-level handball players of the front and the rear lines. *Asian Journal of Sports Medicine*. 2011, vol.2(4), pp. 241-248.
19. Malina R.M., Ribeiro B., Aroso J., Cumming S.P. *Characteristics of youth soccer players aged 13–15 years classified by skill level*. *British Journal of Sports Medicine*. 2007, vol.41, pp. 290-295.
20. Memmert D. Testing of Tactical Performance in Youth Elite Soccer. *Journal of Sports Science and Medicine*, 2010, vol.9. pp. 199-205.

Информация об авторе:

Артеменко Богдан Александрович: ORCID: 0000-0002-2746-9445; bogdan198803@mail.ru; Черкасский национальный университет; бульвар Шевченко 81, г. Черкассы, 18031, Украина.

Information about the author:

Artemenko B. A.: ORCID: 0000-0002-2746-9445; bogdan198803@mail.ru; Cherkasy National University; Shevchenko Boulevard 81, Cherkassy, 18031, Ukraine.

Цитуйте цю статтю як: Артеменко Б.О. Значимість тактичної підготовленості волейболістів різного рівня майстерності у їх ігровій діяльності // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 1 – С. 9-12. doi:10.6084/m9.figshare.894384

Cite this article as: Artemenko B.O. The significance of the tactical training of volleyball players of different skill levels in their play activities. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2014, vol.1, pp. 9-12. doi:10.6084/m9.figshare.894384

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

Эта статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Дата поступления в редакцию: 11.10.2013 г.
Опубликовано: 28.12.2013 г.

Received: 11.10.2013
Published: 28.12.2013